

regulation in the artistic and creative work. The fourth stage of the summative pedagogical experiment was concerned with the study of levels of communicative and creative abilities of senior pupils. The results of the summative experiment gave reason to believe that the development of knowledge, skills and creative abilities of students in terms of professional education with a specialization in "Art of Materials" that is based on the traditional teaching and methodological paradigm is performed inefficiently. To develop knowledge, skills and creative abilities of students effectively it's needed to organize specifically designed learning process in developing microenvironment, which operates under the terms of the stages of preparation for the profession and use of teaching support – the content and methods of teaching art materials processing. Thus, it is important to adhere to the pedagogical conditions that will ensure the effectiveness of the development of knowledge, skills and creative abilities of high school students. Further research should be directed to check the efficiency of knowledge, skills and creativity in the artistic professional education on materials processing and specially organized cooperative creative activities of high school students and teachers using the suggested content and teaching methods.

Keywords: development, capabilities, specialized education, art processing of materials.

Подано до редакції

УДК: 378.62 : 674.049.3

Л. В. Оршанський, В. Ю. Цісарук

**СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ
ФАХОВОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ТЕХНОЛОГІЙ У ГАЛУЗІ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ**

У статті подано структурно-функціональну модель фахового навчання майбутніх учителів технологій у галузі художньої обробки деревини, а також розкрита сутність і логіко-структурний зв'язок елементів цієї моделі.

Ключові слова: учитель технологій, структурно-функціональна модель, художньо-трудова підготовка, фахове навчання.

Постановка проблеми. Для того, щоб наочно представити конкретні цілі, шляхи та результати професійної підготовки майбутніх учителів у галузі художньої обробки деревини нами використаний метод моделювання, заснований на принципі аналогії, який забезпечує можливості вивчення реального об'єкта не безпосередньо, а через розгляд подібного йому доступного об'єкта, тобто його моделі.

Педагогічне моделювання є початковим етапом проектування процесу фахової підготовки майбутніх учителів технологій з художньої обробки деревини та методики навчання школярів цього виду декоративно-ужиткового мистецтва, який передбачає створення умов для досягнення поставленої мети і завдань, визначення етапів цієї підготовки, розробку змісту, форм, методів, засобів тощо.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. У практиці педагогічних вищих навчальних закладів накопичено значний досвід фахового навчання майбутніх учителів технологій за металообробним і деревообробним профілями. Разом з тим, ґрунтовний аналіз шкільної практики засвідчує, що більшість учителів не повною мірою реалізують завдання освітньої галузі „Технології”, адже мають низький рівень естетичної культури, набутих мистецтвознавчих знань, художньо-трудових умінь, не враховують особливості проектно-технологічної діяльності школярів, зміст занять розробляють без урахування дидактичних і виховних принципів, не

використовують раціонального поєднання традиційних й інноваційних форм і методів навчання, недостатню увагу приділяють творчому розвитку учнів у галузі декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема художнього деревообробництва. Цей аналіз дозволяє констатувати, що психолого-педагогічна, методична, загальнотехнічна, художньо-конструкторська та проектно-технологічна підготовка вчителів технологій до навчання школярів художньої обробки деревини виявляється неадекватною вимогам сучасної школи. Помилково стверджувати, що до цього часу зазначена проблема залишалася поза увагою вітчизняних вчених (Ю. Белова, А. Бровченко, Л. Гарбузенко, О. Гевко, Н. Знамеровська, Н. Кардаш, М. Курач, О. Пискун, Л. Плазовська, А. Плуток, Б. Прокопович, Г. Разумна, Л. Пташнік, Л. Савка, Т. Сиротенко, В. Титаренко, А. Цина й ін. та зарубіжних науковців В. Белов, В. Богданов, С. Брагіна, Р. Ібрагімова, Л. Калнинш, І. Козлов, Р. Ломоносов, І. Макаровська, В. Максимович, А. Переверзев, Н. Пучкова, К. Скворцов, М. Соколов, В. Строков, О. Тарасова, І. Шовгурова та ін.), однак недостатня розробленість у педагогічній теорії та низький рівень науково-методичного супроводу саме навчання студентів такому популярному виду декоративно-ужиткового мистецтва, як художня обробка деревини зумовлює потребу вдосконалення змісту і розробки моделі щодо його реалізації в умовах педагогічного вищого навчального закладу.

Метою статті є презентація структурно-функціональної моделі фахового навчання майбутніх учителів технологій у галузі художньої обробки деревини.

Виклад основного матеріалу. Варто нагадати, що моделювання (від англ. *modelling*, нім. – *modellieren*) – одна з основних категорій теорії пізнання та науково обґрунтований спосіб вивчення навколишнього світу і людини [8]. Під моделлю розуміють образ реального об'єкта (процесу) у матеріальній чи ідеальній формі (описаний знаковими засобами), що відображає істотні властивості модельованого об'єкта (процесу) [9, с. 374], тобто моделювання ґрунтується на заміні конкретного об'єкта досліджень (оригіналу) іншим, подібним до нього (моделлю). Модель у педагогіці – це уявно представлена або реалізована на практиці освітня система, яка, відображаючи або відтворюючи об'єкт дослідження, здатна замінювати його так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт [3].

На думку В. Маслова, моделювання у педагогіці існувало майже завжди у вигляді еталонів особистості, змісту її виховання і навчання але активно розпочало розвиватися та науково обґрунтовуватися лише у першій половині ХХ століття. У наш час воно потребує подальших теоретичних розробок різних галузей освіти [5].

Сучасні науковці все частіше використовують педагогічне моделювання у своїх дослідженнях. В. Михеев пояснює моделювання різноманітним його гносеологічним функціям, що зумовлює вивчення педагогічних явищ і процесів на спеціальному об'єкті – моделі, яка є проміжною ланкою між суб'єктом – педагогом, дослідником і предметом дослідження, тобто певними властивостями і відношеннями між елементами навчально-виховного процесу [6, с. 5].

Підґрунтя побудови моделі професійного навчання майбутніх учителів технологій у галузі художньої обробки деревини та методики навчання школярів цього виду декоративно-ужиткового мистецтва складає зміст поелементної структури професійно-педагогічної діяльності, яка містить такі *компоненти* (мету, зміст, технологію навчання, результат) та *характеристики* (ціле-функціональні, логіко-змістовні, інструментально-технологічні). При розробці моделі ми виходили з того, що модель має узгоджуватися з такими *дидактичними принципами*: системністю, безперервністю процесу пізнання, інтеграцією психологічних, педагогічних, технологічних й естетичних знань, єдністю теорії і практики, логічністю, наступністю, орієнтацією на творче діяльнісне освоєння змісту.

Мета, на думку І. Володарської та А. Мітіної, стрижнева, системоутворююча педагогічна категорія, яка взаємопов'язує різні складники педагогічного процесу та проектує кінцевий результат [2]. Керуючись прийнятим підходом, нами визначена *головна мета* – формування готовності майбутніх учителів

технологій до навчання школярів художньої обробки деревини в умовах загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів. Цю мету конкретизують відповідні до специфіки такої підготовки *завдання*, які нами виділені у групи:

1) *завдання графічної та художньо-проектної підготовки*:

– ознайомлення з етнодизайном як культуротворчим чинником, засобом масової комунікації суспільних груп, об'єднання людей єдиним етностилем, способом мислення і життєдіяльності, а також технічною естетикою – науковою дисципліною, що вивчає закономірності формування та розвитку гармонійного предметного середовища;

– ознайомлення з історією становлення та розвитку деревообробних ремесел і промислів, традиційними видами художньої обробки деревини та їх основними напрямками у сучасному дизайнерському мистецтві;

– ознайомлення із закономірностями композиційних побудов, виражальними засобами, способами формотворення, декорування й орнаментування виробів з деревини;

– набуття досвіду поетапного виконання художніх проектів декоративно-ужиткових виробів з дерева (формування задуму, виконання начерків та ескізів, виготовлення з різних пластичних матеріалів пробних макетів та ін.);

– набуття вмінь естетично оформляти інтер'єри приміщень декоративно-ужитковими виробами відповідно до українських національних традицій, а також організовувати майстер-класи, виставки, етнофестивалі, тощо;

2) *завдання загальнотехнічної та технологічної підготовки*:

– набуття вмінь підбирати деревину, користуватися різальними та вимірювальними інструментами, типовим і спеціальним обладнанням, розробляти пристрої для пришвидшення процесу декорування виробів;

– оволодіння технологіями виготовлення і техніками оздоблення декоративно-ужиткових виробів з дерева;

– нагромадження досвіду організації робочого місця з дотриманням правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних норм і культури праці;

– навчання адекватній оцінці художньої цінності й якості декоративно-ужиткових виробів з дерева;

3) *завдання психолого-педагогічної та методичної підготовки*:

– ознайомлення з психофізіологічними особливостями школярів різних вікових груп та їх прилучення до творчої художньо-трудової діяльності;

– ознайомлення з психологічними особливостями творчої художньо-трудового процесу, пов'язаного з художнім деревообробництвом;

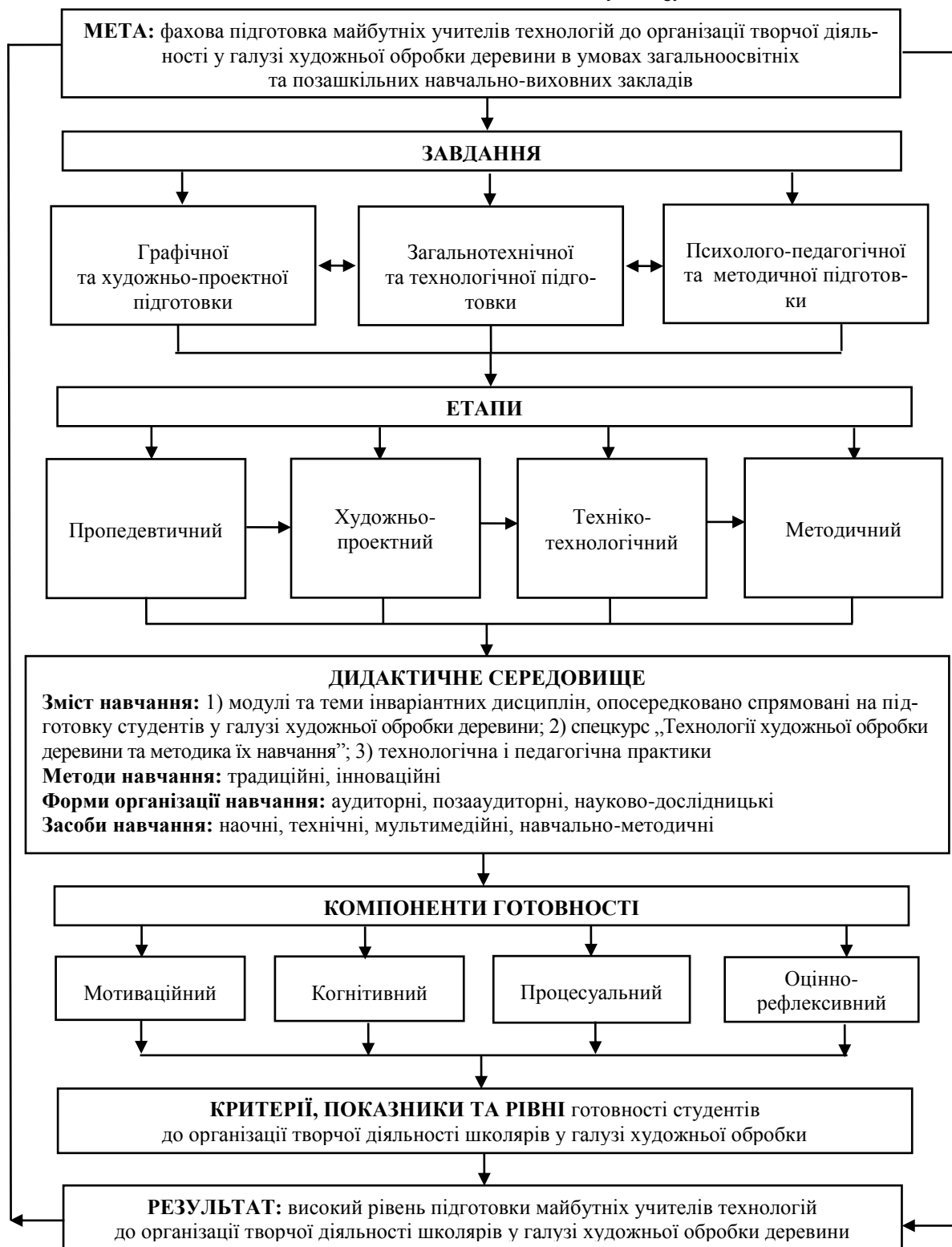

Рис. 1. Структурно-функціональна модель фахової підготовки майбутніх учителів технологій у галузі художньої обробки деревини

– ознайомлення з психолого-педагогічними особливостями навчання школярів мистецтва художньої обробки деревини;

– оволодіння формами організації творчої художньо-трудової діяльності у галузі художньої обробки

деревини (індивідуальна, в малих творчих групах, фронтальна);

– оволодіння традиційними й інноваційними методами та засобами навчання школярів художньої обробки деревини;

– нагромадження позитивного досвіду навчання школярів художньої обробки деревини у період педагогічної практики.

Логіко-змістовні характеристики моделі містять принципи відбору змісту, послідовність вивчення навчальних дисциплін й авторського спецкурсу, організації технологічної та педагогічної практик у логіці етапів проєктованого процесу.

Відповідно до виділеної структури підготовки майбутніх учителів технологій в галузі художньої обробки деревини та навчання школярів цього виду декоративно-ужиткового мистецтва визначені такі *етапи*: 1) пропедевтичний; 2) художньо-проєктний; 3) техніко-технологічний; 4) методичний.

Ресурсним забезпеченням реалізації мети і завдань фахового навчання майбутніх учителів технологій в галузі художньої обробки деревини є технологія навчання. Якщо хоча б один з компонентів цієї технології відсутній, то мета і завдання будуть декларативними. На думку М. Кларіна, технологія навчання передбачає реалізацію цілісної системи навчання, в якій виділяються такі складники: мета, зміст, взаємодія викладача і студента, методика (форми, методи, засоби), діяльність викладача, діяльність студента, результат, форма контролю, корекція [4].

Технологія навчання відрізняється від окремих методик вищим ступенем узагальнення, ширшим діапазоном застосування, чіткістю формулювання мети, її діагностичністю, глибшою теоретичною розробленістю, вищим рівнем системного проєктування, рег-

ламентатії, алгоритмізації. З іншого боку, уваги заслуговує думка М. Чепіль, що технологія навчання – це „прив’язування” методики до конкретних умов, система використання вироблених правил з урахуванням часу, місця, конкретних суб’єктів освіти, умов організації і тривалості педагогічного процесу. З огляду на це, можна говорити про ефективність технології лише щодо певних учнів і педагогів. Методики навчання стійкіші, ніж технології; вони змінюються разом зі зміною освітньої мети [10, с. 14].

Висновок. В основу побудови моделі фахової підготовки майбутніх учителів технологій у галузі художньої обробки деревини покладені структура та функції професійно-педагогічної діяльності, яка містить такі елементи: 1) мету та завдання; 2) етапи (пропедевтичний, проєктно-технологічний, процесуальний та методичний); 3) дидактичне середовище: зміст, методи та засоби навчання; 4) компоненти (мотиваційний, когнітивний, процесуальний, оцінно-рефлексивний); 5) критерії, показники та рівні. Ця структурно-функціональна модель відрізняється системністю, логічністю, неперервністю процесу пізнання, інтеграцією художньо-проєктних, техніко-технологічних, психолого-педагогічних і методичних знань, єдністю теорії та практики, орієнтацією на діяльнісне освоєння змісту.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо розробку й удосконалення методики навчання майбутніх учителів технологій на основі запропонованої структурно-функціональної моделі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво : навч. посіб. / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Львів : Світ, 1993. – 272 с. : іл., табл. 4.

2. Володарская И. А. Проблема целей обучения в современной педагогике / И. А. Володарская, А. М. Митина. – М. : Знание, 1989. – 72 с.

3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.

4. Кларин М. В. Педагогические технологии в учебном процессе / М. В. Кларин. – М. : Знание, 1989. – 76 с.

5. Маслов В. І. Моделювання у теоретичній і практичній діяльності в педагогіці / В. І. Маслов // Підсвідомість і педагогіка в Україні. – 2008. – № 1. – С. 3-9.

6. Михеев В. И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике. – 3-е изд., стереотип. / В. И. Михеев. – М. : КомКнига, 2006. – 200 с.

7. Оршанський Л. В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання : монографія / Леонід Володимирович Оршанський. – Дрогобич : Швидко Друк, 2008. – 278 с.

8. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тисяч слів і словосполучень / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.

9. Філософський енциклопедичний словник // Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України; під керівництвом В. І. Шинкарука. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.

10. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. – К. : Академвидав, 2012. – 224 с. – (Серія „Альма матер”).

REFERENCES

1. Antonovych, Ye. A., Zakharchuk-Chuhai, R. V., & Stankevych, M. Ye. (1993). *Dekoratyvno-prykladne mystetstvo [Arts and Crafts]*. Lviv: Svit [in Ukrainian].

2. Volodarskaya, I. A., & Mitina, A. M. (1989). *Problema tseley obucheniya v sovremennoy pedagogike*

[The problem of learning goals in modern pedagogy]. Moscow: Znaniye [in Russian].

3. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichniy slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]*. Kyiv: Lybid, 1997 [in Ukrainian].

4. Klarin, M. V. (1989). *Pedagogicheskiye tekhnologii v uchebnom protsesse* [Pedagogical technologies in the educational process]. Moscow: Znaniye [in Russian].

5. Maslov, V. I. (2008). *Modeliuvannia u teoretychnii i praktychnii diialnosti v pedahohitsi* [Modelling in theoretical and practical work in pedagogy]. *Pisliadypnomna osvita v Ukraini – Postgraduate education in Ukraine, 1*, 3-9 [in Ukrainian].

6. Mikheyev, V. I. (2006). *Modelirovaniye i metody teorii izmereniy v pedagogike* [Modeling and methods of measurement theory in pedagogy]. Moscow: KomKniga [in Russian].

7. Orshanskyi, L. V. (2008). *Khudozhno-trudova pidhotovka maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia*

[Art and crafts training of future teachers of labor studies]. Drohobych: Shvydko Druk [in Ukrainian].

8. Skopnenko, O. I., & Tsymbaliuk, T. V. (2006). *Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv: blyzko 20 tysiach sliv i slovospoluchen* [A modern dictionary of foreign words: 20 thousand words and phrases]. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

9. Shynkaruk, V. I. (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Encyclopedic Dictionary of Philosophy]. Kyiv: Abrys [in Ukrainian].

10. Chepil, M. M., & Dudnyk, N. Z. (2012). *Pedahohichni tekhnolohii* [Educational technologies]. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].

Л. В. Оршанский, В. Ю. Цисарук

СТРУКТУРНО-ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ В СФЕРЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ОБРАБОТКИ ДРЕВЕСИНЫ

В статье представлена структурно-функциональная модель профессионального обучения будущих учителей технологий в области художественной обработки древесины, а также раскрыты сущность и логико-структурная связь элементов этой модели.

Ключевые слова: учитель технологий, структурно-функциональная модель, художественно-трудовая подготовка, профессиональное обучение.

L. V. Orshanskyi, V. Yu. Tsisaruk

STRUCTURAL-FUNCTIONAL MODEL OF FUTURE TECHNOLOGY TEACHERS PROFESSIONAL TRAINING IN THE SPHERE OF ART WOOD PROCESSING

The article represents a structurally-functional model of professional training of future teachers of the art technology in the field of woodworking and essence of the logically-structural elements of the model. In order to visualize specific purposes, directions and results of training future teachers in the field of art woodworking we used modeling method based on the principle of analogy, which provides the possibility of studying the real object, not directly but through the examination of such available object to it, i.e. its model. Pedagogical modeling is the first step in the process of future teachers of technology professional training on artistic woodworking techniques and teaching students this type of decorative art, which involves the creation of conditions to achieve the goals and objectives, identification of stages of training, development of a content, forms, methods, tools, etc. Background model construction of professional training of future teachers of technology in the field of art woodworking techniques and teaching pupils this type of decorative art is a content-element structure of vocational and educational activities. The basis for the model of professional training of future teachers of the art technology in the field of woodworking assigned structure and function of vocational and educational activities, which include the following elements: 1) the purpose and objectives; 2) stages (design and technology, procedural and methodological); 3) didactic environment: content, methods and tools for learning; 4) components (motivational, cognitive, procedural, evaluative-reflective); 5) criteria, indicators and levels. This structural-functional model differs by systematic consistency, continuity of the learning process, integration of art and design, technically-technological, psychologically-pedagogical and methodological knowledge, the unity of theory and practice, focusing on the active development of content.

Keywords: technology teacher, structural-functional model of art-labor training, professional training.

Подано до редакції 02.06.14